

SZERKESZTŐSÉG
és
KIADÓ HIVATAL

hová a *dolgozatok*
és *előfizetési pénzek*
küldendők:

Kolozsvár, Ref. Theologia,
2. számú lakás.

VASÁR NAP

KÉPES CSALÁDI HETI UJSÁG.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerület „egyházi értekezlet”-e támogatásával
Szerkesztik:

Nagy Károly, Vajda Ferencz,
ref. theol. tanár, felelős szerkesztő. sz.-lónai pap, főmunkatárs.

Megjelenik minden vasárnap egy íven.

Előfizetési ár:

Egy évre . . . 4 korona Negyedévre . . . 1 korona.
Félévre . . . 2 korona. Egy szám ára . 10 fillér.

Menyinybemenetel.

Emberi életünknek végső célja: az örökélet elnyerése. Az örökéletben való hitünknek történeti bizonyosságát a Krisztus feltámadásában és menybemenetelében látjuk. Tehát, nem üres képzelet, nem pusztá okoskodás a menybemenetel, melyet az emberiség hitegetésére találtak volna ki, hanem a Krisztus életében lefolyt esemény, így tehát el is érhető, meg is valósítható. Épen ezért a keresztyén ember előtt más cél nem állhat, mint a menybemenetel. Református egyházunk ezt az igazságot az áldozó csütörtökhöz kötötte, midőn a felhő Jézust eltakará a tanítványok szeméi elől (csel. I. 9) és álmétkodva állának az olajfák hegyén, nézvéen a menybe. Ezen az ünnepen ujitsuk fel minden évben egyszer a Krisztus menybemenetelének emlékezetét.

Ám, azért korántsem azt teszi ez, hogy egy évben csupán egyszer kellene a menybemenetelről gondolkoznunk. Mert ránk nézve a menybemenetel tulajdonképpen nem a halállal, hanem a születéssal kezdődik. Az egész élet, bölcsönktől a koporsonkig, egy menybemenetel; utazás, vándorlás a meny felé.

Mit jelent ez? Azt, hogy minden embernek maga elébe egy célt kell kitűznie, melyet meg akar valósítani. Aztán ennek a célnak gondolata, a hozzája fűzött reménység, a benne helyezett boldogság úgy kell, hogy vezérelje egész életén keresztül, mint a napkeleti bölcsüket vezérlé a bethlehemi csillag. Attól eltántorodni, annak fényétől más irányba haladni nem szabad, mert minden félre tett lépést legalább is száz egyenes lépéssel hozhat helyre

Ezek után, ha én most azt kérdeném, keresztyén atyámfia, mi a te életed célja? Mond meg miért élsz; tudnád-e hirtelen, hogy mit felelj a kérdésre? Aligha tudnád. Tíz ember közül egy, ha helyes feleletet tudna adni. Egyik ember azt feleli: Én azért élek, hogy vénségemre egy kis vagyont gyűjtsek össze. Gyermekekkel nem áldott meg az Isten, vagyonomért majd eltartnak. A másik meg azt mondja: Én bizony, nem gyűjtök senki számára, a mig erőm, egészségem van eszem, iszom Ugy is ez a mienk, ha meghalunk, akkor nem kell semmi. A harmadiknak már nem kell a dinom-dánom, csakhogy czifrán felöltözhezzék. Minden jövedelmét magára rakja, mert hát így többet tart felőle a világ. A negyedik még dolgozni se akar. Minek törjem a testemet és lelke- met, gondolja magában, dolgozik más és jut abból nekem is. Szóval, feltett kérdésünkre mindenik ember adna valamelyes feleletet, mert mindenik követ bizonyos életcélt, csakhogy egy közös hibája van mindenik életcélnak. Az t. i. hogy nem foglaltatik benne a menybemenetel célja. A hiba pedig onnan ered, mert a menybemenetelt, legtöbb ember, a halál utánra tartogatja, pedig ennek még a halál előtt, tehát e földön meg kell kezdődnie.

Hogy ez miként lehetséges, másképpen alig tudnám megértetni, mintha a Jézus Krisztus életére mutatnék. Mert — mint Pál apostol mondja — a mi hitünknek nagy titka ez: az Isten megjelent testben, prédikáltatott a pogányoknak, hittek ő benne e világon, aztán felvitetett a dicsőségbe. (I. Tim III. 16.) Ez a testben megjelent és dicsőségbe vitetett Krisztus magyarázza meg nekünk azt is, hogy miképpen kell elkezdenünk és folytatnunk itt e földön, a menybemenetelt.

És lám, megérteni nem is olyan nehéz, mert tisztán, világosan prédikáltatik, csak éppen egy mustármagnyi *hit kell hozzá*. Nézzük csak. Jézus megalapítá e földön az Istenországot. Tanítványait, követőit hívogatta, hogy lépjenek be ezen országba. Nem kívánt tőlük egyebet, csak azt, hogy *cselekedjék az Isten akaratát*. Az Isten pedig azt akarja, hogy önző, bűnre hajlandó akaratunk helyébe tegyünk ő igaz, tiszta, szent akaratát; hogy így bennünk ne két törvény: a jó és rossz törvénye, hanem csupán egy törvény: *a szeretet törvénye legyen*. Azt kívánja, hogy vágyaink, törekvéseink, munkásságunk vezérlő elve: az Isten akaratát legyen, mely mindig csak jóra, csak igazságra vezérel minket. Azt kívánja, hogy az Isten jóságát, az Isten szeretetét ismerjük fel ne csak a boldogságban, hanem még a csapásokban is. Imádkozzunk mindenkor így: «legyen meg a te akaratod úgy itt alatt a földön, mint a mennyben.»

Nos, ha az Isten akaratát mindenkiben felismertük; ha átláttuk, hogy az kormányozza a világot — és pedig bölcsen és okosan kormányozza; ha meggyőződünk, hogy a mi életünk vezérfonala is az ő lelkébe van letéve; és e fonalnál fogva minket csak a tökéletesség utain vezérel: akkor mi mást nem akarharhatunk, mást nem cselekedhetünk, mint az Isten akaratát. Ez az akarat mi bennünk erős elhatározássá, élet-szükséggé változik, miről azt mondjuk, hogy: *élet-cél, életelv, vezércsillag*. Ennek fénye mellett járunk, e szerint cselekszünk. Ez az út pedig nem más, mint a menybemenetel útja. Ezért mondjuk, hogy a menybemenetelnek már e földön meg kell

kezdődnie, mert ha itt meg nem kezdődik: aligha megkezdődik a siron túl is!

Tehát az áldozó csütörtök jelentősége, a református egyház ünnepeinek sorában, felette igen fontos és nevezetes. Nemcsak a jövő életet, hanem magában foglalja az egész földi életet. Minden ember vessen számot azért magával, hogy vajjon Isten akaratát szerint él-e, vagy pedig saját, bűnös akaratát követi? Ez a földi élet csak úgy válik ránk nézve kellemessé, boldoggá, ha minden eseményben az Isten akaratát látjuk megnyilatkozni, minden porszemben az ő dicsőségét tündökölni. Csak így szerez a munka jóllétet; nyújt az öröm boldogságot; így lesz a jajszó öröm kiáltássá, mert a kik az Istent szeretik, azoknak mindenek javakra vannak.

Jézus azt mondja magáról: *Én vagyok az út, az igazság és az élet; senki sem mehet az Atyához, hanem én általam,* (Ján. XIV. 6). A mi menybemenetelünk útja sem lehet más, mint a Jézus útja, az ő életének követése. Lépünk rá és kövessük!

Vajda Ferencz.

Szegény ember.

*Bár egy szegény, küzdő ember vagyok
S reám a sors túl sok terhet rakott,
Öröm nélkül sem hagyom egészen:
Hét gyermekért hull a verejtékem*

TÁRCSA

Nagy Ambrus uramék.

Hamarosan elterjedt a faluban a hír, hogy az öreg Nagy Pálné fia, az Ambrus, hazakerült a katonasorból. És mindenki kíváncsian kérdezgette, hogy volt-e neki «sarzi»-ja. Mert hogy anélkül nem is dicsőség mai napság ott hagyni a császárt.

De bizony volt is annak két szép csillagja a mundérja gallérján, míg a katonáéknál volt, mert még a kapitánya is igen szerette az engedelmes magaviseletéért és nem egy ízben kedvtelve veregette meg a vállát ott a szakasz előtt, ami pedig nagy kitüntetés vala egy katonára nézve.

Hanem ebből ma már semmi sincs. Ma már itthon van Nagy Ambrus és ott szántogat négy szép ökrével az édes anyja földjén és csak néha ha rágondol a nehéz napokra, a miket messze földön töltött fegyverben. Akkor gyönyörködve akadt meg a szeme a csillogó szuronyán, ma azonban legkedvesebb látványa annak a két pár ökröknek szép kajla szarva Héj, mert az ilyen

paraszt embernek nem lehet egyéb gazdagsága és gyönyörűsége a földnél, amely olyan hűségesen viszonzza az ember szeretetét, meg a rajta elő tinóknál, ökröknel. És Nagy Ambrus igazi parasztember, aki a napot nem henyéli el, de jókora reggel versenyt dalol a pacsirtával és még a késői napszállta is ott hagyja kint a munkában. Ég a dolog a keze alatt, nem küllőfélezik a nehéz, szorgalmas időben, hanem jó példával jár a többi munkás kéz előtt.

Meg is van a látszata. Lám, alig egy-két hónapja, hogy hazajött a katonáéktól s édes anyja zülleni készült kis vagyonkáját már is hogy lábra állította. Nem kell már anynyit éhezni, mint míg ő odavolt, mert hát özvegy asszonyt még az ág is huzza s aki csak teheti, mind lopja, csalja, fosztogatja. Bezzeg meggyült most a baja annak, aki ravasz szándékkal akarta édes anyját lépre keríteni.

És nemcsak munkás ember volt Nagy Ambrus, de szép legény is. Délczeg, szálás, erős termetű. Kunkora bajusza mintha úgy volna szénfeketére festve, pedig úgy van az mindig, amint az Isten megteremtette. A szemei úgy villognak, mintha csillagszemek volnának a fekete éjszakában, az ajakára meg mintha piros vért szórtak volna. No, lányok, kacsintgathatok is ám arra a legényre! Csak aztán el ne égjen a szivetek a hiába való epekedés rőzselobogásában! Mert Nagy

*Sokau néznek szánakozó hitben:
Szegény embert megverte az Isten!
Nékem meg, ha ezt a hangyabolyt nézem,
Nincs ennél nagyobb gyönyörűségem.*

*Jó az egyik, tán rosszabb a másik —
Hát ki tudja, melyikből mi válik?
Mind egyformán kedvesek nekem,
Mindeniket egyformán szeretem.*

*Mikor felsóhajt egy-egy «jó» lélek:
Faj be sokan is vannak szegények!
És remegve nézek köztük széjjel:
Jó Istenem, egyet se' vegyél el!*

*Hogyha adtad, el nem hagyod őket,
Oltalmad alatt majd csak felnőnek;
Akkor ők is beállnak a sorba
S mindenik a maga terhét hordja.*

(Érkávás.)

G, Diószeghy Mór:

Gusztáv Adolf és a harmincz- éves háboru.

(Folytatás.)

Oh de nagyon drága volt a győzelem, szomorú a diadal. A győzők örömszaja néma, setét kétségbeesésbe halt el. A ki őket csatába vezette, nem tért vissza a csataterőről. Ott feküdt a többi

Ambrus ugyan nem kacsintja vissza a ti kacsintgatástok és nem fárasztja magát semmitérő, divatos szólás-mondásokkal, hogy a ti szépségeket dicsérje. Jámbor, egyszerű, istenfélő legény az. Nincs a dolmányán száz zsinor. A lobogó ingét is az édes anyja fonta-szötte. Aztán még nézzétek: Nagy Ambrus minden vasárnap elmegy a szomszéd faluba, hogy imádkozhassék a templomban, mert hogy a ti falutoknak még se temploma, se papja nincsen. Pedig volnátok már elegenden, de fősvények vagytok arra, hogy templomot építtessetek a magatok pénzéből. S aztán ott a templomban sem olyan hányiveti módra viselkedik, mint a többi legények, hanem szive szerint énekel és buzgó ajakkal imádkozik.

Hiába is gondoltok arra a legényre, lányok, földgyarmati lányok! Nem kellett ti annak a legénynek. Mert puczosok vagytok, majd elrepültök a sok tulipános viganótól, akár a páva. Mert dologkerülők vagytok és majmolói annak, amí nem a ti móditok. Csak beszélni tudtok, órák hosszan át eltrécseltek a kut mellett, de a főzőkanál nem áll a kezetekbe.

Lám, Balogh Julcsát nézzétek meg. Mikor állt véletlen szóba csak azért, hogy hirt mondjon a barátnéjáról, a cimborájától? Mikor állított meg benneteket, ha munkában voltatok, csak azért, hogy járjon a szája? Nézzétek, hogy dolgozik, hogy mos, hogy surol, hogy főz. Aztán meg, ha

halottak között. Hosszu keresés után sikerül megtalálni nem messze egy nagy kőtől, mely ettől kezdve svéd kő nevet nyert. Előhúzták a sok hullalól vértől és sebektől eltorzítva, lovak patkóitól eltipratva, rabló kezek által megfosztatva. Királyi neje Weissenfelsben (olv. Vájszszenfelszben) várt a győzőre, odavitték a győzöt — halva. A gyezelmi babért koporsójára tették le. Ott feküdt előttük az ifju király, a nagy hadvezér, az erős hitű ember, a szerető férj. Halott király, halott vezér, halott férj. A vérözönt könnyzapor követte. A nagy csapásba beleszedültek, eszméletlenül, tompa merevséggel állották körül a ravatalt, még gondolni sem mertek a veszteség nagyságára.

Gusztáv Adolf életét áldozta a protestantismus szent ügyéért s halhatatlanságot nyert általa. Hiv volt mindhalálig s elvette az életnek koronáját.

1611—1632-ig viselte a svéd koronát. Háborut viselt Dánia, Oroszország, Lengyelország és a német császár ellen. Minden háboruja országának nagyobb dicsőséget, koronájának újabb fényt kölcsönzött. Épen dicsősége tetőpontján állott, mikor hirtelen sasröptéből alázuhant. Az Úr szólott: A nemes harczot megharcoltad; lelkednek minden sugarát szétlövelted, tiszták azok és ragyogók, mint a nyári napé. Lépj be a te Uradnak örömebe; lelkedet pedig teszem tűzszloppá milliók számára.

Gusztáv Adolf halála mérhetetlen csapás volt a protestánsokra nézve. Tervei valóságának küszöbétől, reményeinek érni kezdő vetései közül ragadta ki hirtelen a kérlelhetlen sors s ott hagyta vigasz nélkül elárvelt párját.

A háborunak ezzel nem volt vége. Ferdinánd megesküdt Szűz Máriának erős esküvéssel, hogy

a mezőre kerül, hogy ég a keze alatt a munka. Gyűjteni melyikötök tud ugy? Sarlózni melyikötök áll vele versenyt? Mikor volt rajta cifra viganó, ami nem ő reá illet volna? Mikor tette össze a két kezét lomhán, dolog nélkül? Azt mondom én lányok, földgyarmati lányok, abból lesz a jó asszony, a jó feleség, nem ti belőletek

Nagy Ambrus is így gondolkozhatott magában, mert egyszer csak oda állt az édes anyja elébe s aztán ilyen mondókát kezdett:

— Édes anyámasszony, egy pár szavam volna. Kelmed már öreges, nem győzi a dolgot. De meg dolgozott már életében sokat. Jó volna, ha egyszer pihenne is egy csöppet. Azt gondoltam nézze: hátha asszonyt hoznék magammal a házhoz. Egyszerűt, munkásat, szegényet, szorgalmast, aki anyámasszonyt segítne a gondban. Mint mondana rája: Balog Julcsát vélném?

A jó öreg asszony csak fejével intett, úgy hagyta rá menten beleegyezését.

— Balog Julcsát mondod? — Ismerem régóta. Rágondoltam én is. Nem egyszer, de százszor. Jó lesz fiam, jó lesz. Tehozzád illik az. Az Isten megáldjon.

Balog Julcsa aztán nemsokára meg is halotta a szót. Egyszerűen, kevés szóval mondta el a legény, de olyan becsületesen, hogy megértette a leány. És ő se vonakodott. Beletette a kezét a

országából kipusztít minden protestánst. Erre az esküre a jezsuiták folyton figyelmeztették. A svéddek, ha nem akartak mindenről lemondani, a harctéren kellett hogy maradjanak, a német protestánsokat csak a kivont kard menthette meg vallásuk elnyomójától s a cseh nadrágtól. A harc foly még 16 esztendőig a nélkül, hogy kimagasló mozzanatai lennének. Európai háboruvá növekedett, Európa érdeklődése kíséri. Mindenki a maga előnyét tartja szem előtt s ha valamelyiknek jobban kedvez a szerencse, a többiek szövetkeznek s emelkedésének útját állják. Mint a görögök boszuló istensége (a Nemezis), úgy öröködnék a hatalmak, hogy valamelyik a neki kiszabott határt át ne lépje. A háborút, melyet a vallás nevében folytattak, a politikának megszámlálhatatlan érdekszálai hálózák be és irányítják.

Wallenstein nem tudta elfeledni azt az igazságtalan megaláztatást, mely őt Regensburgban érte, midőn a császár a fővezérségtől megfosztotta. Tilly halála után azzal az elhatározással veszi kezébe újra a fővezéri pálcát, hogy bosszút áll megálázóin. Szövetségét felajánlja Gusztáv Adolf utódjának, Oxenstiernának, de ez a vezér sem bizik Wallenstein őszinteségében, épen mint előde. Most saját sergét akarja megnyerni ura és császárá ellen. Félelmes neve, föltétlen tekintélye, szavának hatalma elbizakodottá teszik. Gyorsan határoz, még gyorsabban közli vezéreivel. Aljas eszközök gyakran szolgálták hágcsőul mágas polczokra. Aztán sok ember lelkében megfogamzott a jezsuiták elve: a cél szentesíti az eszközt. Akadtak a Wallenstein hívei között is, kik hűséget szinleltek iránta, hogy titkos terveit megtudva, azokat Bécsbe juttassák s

ezáltal a hálának csillogó aranyait nyakukba akasztassák. Buttler ezredes az egri várban lakomára hívta Wallensteint és híveit, Wallenstein izgatottsága miatt otthon maradt. Híveit, mikor gyanutlanul vigan lakmároznak, fegyveres katonák hátulról leszurják. Rohannak Wallensteinhoz, betörnek hálótermébe; az első álmából fölriasztott vezér kitárt karokkal szemben fogadja a gyilkos kelevéz halálos dőfését, hangot nem ad, vérében összeomlik, meghal. Ferdinánd császár egy könnyet áldozott vitéz tábornoka halálának, a meggyilkoltak lelkéért Bécsben háromezer engesztelő misét szolgáltatott; a gyilkosokat aranylánczokkal, kamarás-kulcsokkal, méltóságokkal és lovagjóságokkal jutalmazta.

Wallenstein nem közönséges ember volt. Bátorság, szilárdság, igazságosság, eszélyesség, kiemelkednek jelleméből s igazi hőssé teszik, de hiányoznak nála az *ember* szelidebb erényei, melyek a hőst ékesítik s megszerettetik. Egy nagy bűne volt: szabadon gondolkozott, a pápát csak római püspöknek nézte, s ezt a jezsuiták soha sem bocsátották meg neki. Már pedig, a ki a katolikus egyházzal meghasonlott, a jezsuitákkal ellentétbe jött, annak menthetetlenül vesznie kellett. Jezsuita ármány miatt vesztette el Regensburgban a vezéri pálcát, jezsuita ármány miatt vesztette el Egerben életét; jezsuita ármány szennyezte be az utókor előtt jó hírnevét.

A háboru tovább folyt változó szerencsével. Mindenki mint megváltó angyalt várta a békét, de még soká nem jöhetett, mert a hatalmak nem tudták összeegyeztetni érdekeiket. Németországon a nyomor irtózatossá volt. Pusztaság lett a hely, a hol azelőtt ezer meg ezer ember vidám

legény kezébe és azt mondta, hogy: ha az édes anyja is azt akarja, hát legyen.

Mit szöném, fonnám hiába a dolgot: Balog Julcsa még az őszön a Nagy Ambrus felesége lett. Takaros, dolgos, munkás kis felesége, az urának a jobb keze, mindene. Szerették egymást igazán és megbecsülték. Soha egymással össze nem zördültek, hogy napestig ki nem békültek volna. De szidalom nem jött az ajkukra egymás iránt. Nem tisztelték meg egymást csuf nevekkal és nem kivánták soha egymásnak, hogy az Isten így, hogy az Isten úgy tegyen a dolgukkal. Egész napon át munkában voltak, az asszony otthon, a férfi kint a mezőn. De az ebédet, vacsorát mindig együtt költötték el, az asszony kivitte a mezőre és együtt ettek, mondván azt, hogy «jobb ízű a falat, ha többen is esznek.» Mikor meg este nyugalomra akartak térni, az öreg Nagy Pálné asszonyom elővette a zoltárt és hálaadó éneket énekeltek az Urnak.

De nem is volt semmiben fogyatkozásuk, mintha az Isten még a gondolatjukat is elleste volna, mert még mielőtt kérték volna, már teljesült az. A kezük nyomában mindenütt áldás fakadt és szerencse. Akármire fogtak, mindig siker koronázta a munkájukat. Előbb csak kicsiben kezdték. Tehenet vettek, annak szép borja lett. Eladták, az árából disznót vettek. Annak is sok fia lett és szépek, egészségesek. Nemsokára volt

mit kihajtani a mezőre. És a szántó föld is bőven megtermette az övét, olyan aczélos buzája senkinek sem volt, mint neki. Beszélték is róla, hogy babonáság van a dologban. Pedig csak értett a föld műveléséhez Trágyázott, erősített, nemesített. És meglett a jutalma. Majd a házikót is újra építették. Szép kőornáczos új épület lett belőle; cserépre szegve a teteje, tiszta fehérre meszelve a fala. Aztán hol itt ragasztottak egy kevéskét a földjükhöz, hol amott, amitt a szomszédoktól vettek meg jó pénzen.

Munkában tölt el az idejük. Egy darabig észre se vettek egy valamit. Csak sokára jutott az eszükbe.

— Édes fiam, mi csak gyűjtünk, gyűjtünk. És a jó Isten meg is segít. Dehát kinek? Mikor nincs se fiu, se lány, akire hagyjuk, amink van.

Bizony nem volt se fiu, se lány. Csak azaz egy kívánságuk nem teljesedett, csak ezért az egyért epekedtek hiába. Pedig mennyi imádság, mennyi fohász szakadt föl ezért a szívéből és szállt az Istenhez. Bizony az erős lélek is megtörik néha. Miért tagadnám, az ő szívében is harag támadt olykor-olykor és kifakadtak az Isten rendelése ellen. De nem sokáig. Törődött lélekkel bánták meg bűneiket. És dolgoztak tovább. Mert munkaközben elfeledtek minden keserűséget.

Pedig ekkor már nagy vagyonuk volt: az egész falut megvehették volna. Mindenki meg-

raja nyüzsgött, latorolt a mező, melyen bőséges áldás, gazdag kálászok tengere ringott. Az egyik föld bevetetlenül hevert, a másikon a szépen zöldelő vetés az átvonuló sereg által legázolva, megsemmisítve a népvégső reménye, verejtékes szorgalma. Csonkavárak, leégett városok, elhamvadt falvak, elpusztított mezők tűnnek az ember szeme elé minden oldalon. Elszegényedett, éhező emberek sietnek a hadseregbe, hogy a mit ők szenvedtek, eddig még megkimélt polgártársaikon megtorolják. A folytonos sarcz, a folytonos rablás szegénynyé tette a népet, éhség és drágaság volt a szomorú következmény. Az emberek özszezsufolása, dobzódás, éhség, feloszló hullák állandóvá

Dr. Bartók György ev. ref. püspök.

tették a pestist, mely jobban pusztított, mint a tűz és vas. Felbomlott minden rend. Nem volt törvény, nem jog, nem igazság. Az erő uralkodott. Hit, hűség megsemmisült. A bűnök fölburjánzottak. Elvadultak az országok, elvadultak az emberek. A katona uralkodott. A katona zsarnok volt. Egész Németország hemzsegett az apró zsarnokoktól s a tartományok egyformán súlyosan szenvedtek az ellenségtől és védőiktől. Ilyen szomorú képet mutatott a háború színtere. De a béke mégis késett, mert a nördhingeni csatában a császár győzött, s most a béke a protestánsok részéről mind annak elvesztését jelentette volna, a mit annyi idő alatt oly keservesen kivívtak. Folyt a háború,

uramozta, megasszonyozta őket és örökös birónak választották Nagy Ambrust. De ők nem tudtak még megpihenni. Üzte, hajtotta őket valami munkára, mintha azt mondta volna nekik valaki: gyűjtsetek még, ne pihenjétek.

És gyűjtöttek, nem pihentek.

És ekközben multak a napok, multak az évek. A fekete haj előbb megderesedett, aztán egészen fehérre változott; mint a hó. Az arczon a gondnak ekéi mély barázdákat szántottak, a szemnek lángja gyöngült, a karnak ereje fogyott. De a szív melege csak növekedett és a lélek bizodalma még mindig erősebb lett.

Egyszer Nagy Ambrus uram siránkozva találta a feleségét. Alig-alig tudtak ekkor már lépegetni, csak lassan, csöndesen csoszogtak. Az asszony előtt egy csomó kisgyerek ruha volt. Réges-régen varrta, még akkor, amidőn édes reménnyel várt valakit. Ott volt előtte a ruha. És szemeiből hulltak a könnyek. Nagy Ambrus uram megilletődött egy kissé, De aztán megszólalt nyugodt hangon.

— Sohase sirj édes feleségem. Az Isten rendelése ez, már én látom. Adott mindent, fölsegített mindennel. De gyereket nem adott. Lásdd, ebből te is tanulhatsz. Figyelmeztető ujja szól hozzánk, hogy ha már fiunknak nem hagyhatjuk vagyonunkat, hát másnak hagyjuk. Én már tudom is, hogy kinek hagyjuk. Hagyjuk ő neki, aki adta.

Építtessünk egy templomot, hiszen nekünk úgy sincsen itt a faluban. Már mi nekünk kevés kell erre az életre. Adjuk a vagyonunkat Istennek, aki adta volt azt.

Az asszony hallgatta a beszédet. És aztán nem sirt többet. A kis gyermekruhát összeszedette és eltette szépen. Az urát pedig megcsókolta azért a beszédért.

A templom pedig fölépült. Pap is került bele hamarosan. Ma már minden vasárnap buzgó hivekkel van tele. De az első pad lelegején Nagy Ambrus uram ül a feleségével. Buzgón énekelnek mindketten. Minden vasárnap ott vannak a templomban. És valahányszor fölnéznek a falakra, mindig csudálatos melegséggel telik meg a szívük. És boldogok. Mert nem kell a fölött gondolkozniok, hogy kire hagyják a vagyonukat. Most Istennel vannak s Isten is velük van.

Juhász Sándor.

kietlenebb lett a pusztaság, nagyobb a fejtelenség, irtóztatóbb a nyomor, erősebb a jajkiáltás, míg végre harmincz évi vadulás után békét kötöttek. Hét évig tartott a béketárgyalás. Közben I. Rákóczy György Erdély fejedelme győzelmes fegyverével elvonta a császár erejét a háboru szinteréről s a német protestánsokat ismét lábra állította s lehetővé tette, hogy tisztességes békét köthessenek. A békét 1648. október 24-én kötötték meg Vestfalia két városában Münsterben és Osnabrückben s ezért *veszfali békének* nevezik.

E béke új korszakot nyitott meg Európa történetében. Nagy jelentőségű úgy politikai, mint vallási tekintetben. Reánk csak az utóbbi tartozik. A katolikusoknak, reformátusoknak és lutheránusoknak kölcsönösen egyenlő szabad vallás gyakorlatot biztosítottak. A birtok állapotok maradtak úgy, a mint 1624-ben voltak; s ezzel a német protestánsokat az 1555 óta elfoglalt egyházi birtokok jogos tulajdonába hagyták, de megfosztották a cseheket minden birtoktól, minden jogtól, minden szabadságtól. A fejedelmeknek megmaradt azon joga, hogy a vallás terén újíthassanak. Kimondták, hogy a birodalmi törvényszékben katolikusok és protestánsok egyenlő számmal legyenek

Ez a harmincz éves háboru rövid története. Katolikus és protestáns vallás mérte össze fegyverét. Nagy és fenséges a harc, mikor a természet hatalmas elemei kelnek diadalra. Nagy és fenséges a harc, mikor az emberi hatalmas szenvedélyek csatáznak. Nagy erők mérköztek. Amott a hatalom, az arany garmada, a vak hit, az elbutított tömeg; itt az élő hit, az igazság. A reformáció Isten lelkének fuvallata volt, mely megéleventette a szétszórt csontokat, életre keltette a kiapadt kebleket. A hatalom megrémült. Megfeszítette minden erejét, fellázította a tömeget Isten ügyének nevezvén a saját ügyét, kétségbeesett dühvel, lihegő bosszúval vetette magát a reformáció hiveire. Vérpatakok öntözték a partot, könnytavakban fürdött a madár. Milliók jajsza megreszkettette a levegőt. Vérköny és fájdalom égre kiáltott és az Úr kibocsátotta az ő világosságát és igazságát. A reformációt a fegyver meg nem ölhetette, mert az lélek, élet, igazság. Ez volt a reformáció vérkeresztsége. Európa elismerte, hogy a reformáció Istentől van, ember azt meg nem semmisítheti. A pusztulás lángja felperzselte csaknem fél Európát, de világosságot is támasztott, elűzte a sötétséget; fölgyújtotta a művelődés fátylóját, megvilágosította, új életre keltette Európa lakóit s új jelszavakat tűzött eléjük: *igazság, szabadság, szeretet, haladás*. Hatalmas Isten, adj nekünk diadalt ezután is ezen protestáns jelszavak által!

Biró Sándor.

Mai képünkhöz.

Abból az alkalomból, hogy Egyházkerületi Értekezletünk a közeli napokban tartja ez évi közgyűlését, már bemutattuk az Értekezlet világi elnökét, dr. gróf Kuun Gézát a nagy tudóst és kiváló egyházi férfit. Mult számunkban a sz. udvarhelyi református kollegium képét közöltük, mint annak a városnak egyik első rendű nevezetességét, melyben az Értekezlet május végén összegyűl

Most az Értekezlet egyházi védnökének, dr. Bartók György erd. püspöknek arczképét mutatjuk be olvasóinknak. Mint a képről is látszik, püspökünk még élte delén áll. Nagy tudása, lan-kadatlan tevékenysége és buzgósága erős véd-bástyája erdélyi kálvinista anyaszentegyházunknak.

Háromszék megyében, Málnáson született a negyvenes évek végén. Iskoláit a híres n-nyedi Bethlen-kollegiumban végezte s ugyanott tanulta a theologiai tudományokat is. Ezek végeztével külföldre ment s ott tartózkodása alatt Tübingában doktori vizsgát tett az egyetemen. Hazakerülvén először n-nyedi pap és theologiai tanár, később szászvárosi lelkész lett. mialatt buzgalom-mal dolgozott az egyházi lapokban s irt hittudomániai és bölcséleti értekezéseket. 1897-ben egyházkerületi közfőjegyzővé. 99-ben pedig Azász Domokos halála után a tavaszi közgyűlésen püspökké választott. Azóta itt Kolozsváron működik, mint egyszersmind a kolozsvári egyházköz-ség egyik lelkésze, résztveve mindenféle egyházi és társadalmi mozgalomban. Hogy mennyire szívén viseli egyháza és kerülete érdekeit, mutatják azok az egyházlátogatások, melyeket azóta minden évben végez. Áldott, jó szívről tett tanubizonyságot, az a buzgó tevékenység, melyet kifejtett az elmúlt tél folyamán a szegények felsegítésén. Ő rendelte a kenyérosztásokat az inségesek számára s példájával sokakat vonzott maga után.

Terjeszsze Isten hoszsura életét szeretett, derék főpásztorunknak, hogy munkálhasson a kálvinizmus felvirágoztatásán még soká, hogy legyen erős őre zaklatott Sionunknak!

Egyházi élet.

A pápa busul. Az utóbbi időben több keresztény országban voltak katolikus ellenes mozgalmak, a mint az lapunkból is ismeretes. E miatt XIII. Leo pápa nagyon busul, egész éjeken át nem alszik bánatában. Ehez járult még az a körülmény is, hogy az új angol király VII. Eduárd nem jelentette be a pápának királylyá választását; a mi diplomáciai nyelven azt jelenti, hogy VII. Eduárd király ő felsége a pápa ő szentségét nem ismeri el magával egyenrangú félnek. Környezete azzal vigasztalja a 91 éves öreg pápát, hogy ne busuljon, mert 1903-ban nagy ünnepélyt csapnak

pápaságának 25-ik évfordulójára, s akkor ők sem hívják meg arra az angol királyt.

Törvény az agglagények ellen. Pennsilvániában a most készülő törvény szerint huszonegytől negyvenéves korig minden férfi akadály nélkül megházasodhatik, de a ki negyven éves korán túl akar házasodni, annak 200 dollárt kell a házassági engedelemért fizetni. Az így befizetett összegből három szegényházat tart fenn az állam, melyekben ingyen ellátásban részesülnének az olyan negyven éven felüli szegény nők, a kiknek nem akadt kérőjük.

As istentagadó Japán. Különös a mai világ folyása. A budapesti tudomány egyetemén a katolikus ifjak azért kardoskodnak, hogy a pápistaság jelvényét, a szent keresztet kifüggeszszék minden tanterembe. Ez által arról akarnak bizonyosságot tenni, hogy ők vallásos érzésű ifjak. Japánban az egyetemi hallgatók között egészen más világ van. Ott arról tanakodnak, hogy: higyenek-e valami vallásban, s általában szükséges-e a vallás? Sokan úgy nyilatkoztak, hogy ők szívesen hinnének, ha erre őket valaki megtanította volna, míg mások azt mondták, hogy nem érkeznek rá, hogy higyenek. Ne feledjük el, hogy a japánok a Budha vallás követői. Így tehát nem csudálkozunk, ha a japán ifjak nem tudnak hinni és nem érzik szükségét a vallásnak. De a budapesti egyetemi hallgatók hitéért se nagyon lelkesedünk, mert az inkább huzódik a pápa felé, mint a Krisztushoz. Már pedig a Krisztus nélkül nincs igaz hit, nincs vallásos élet.

Magyar imádságos könyv. A budapesti iparegyesület az iránt kereste meg a pápista püspököket, hogy hassanak oda, hogy a papság és a hivek magyar ima könyvet használjanak, t. i. olyant, melyet e hazában irtak, nyomattak és kötöttek be. Egy kissé furcsa dolog, hogy még ilyen kérést is meg kellett írni.

Lelkészi jubileum. Széll Kálmán esperes, a nagyszalontai ev. ref. egyházmegye derék lelkeszének 40 éves jubileumát az elmúlt héten ünnepelték meg, mely alkalommal Nagy-Szalontát fellobogózták Balogh Elek az egyházmegye nevében üdvözlő beszéddel adta át a jubileumi ajándékot, egy diszes arany bibliát A jubiláns a szegény tanulók segélyezésére 2000 koronás alapítványt tett Ez a legszebb emléke lesz a jubileum napjának.

A protestáns országos árva-egyesület Kovácsy Sándor orsz. képviselő elnöklésével tartotta meg közgyűlését. Az évi jelentés szerint a budapesti árvaházban 111, a rozsnyói árvaházban 7, és kis-ujszálláson 2 árvát neveltek, 47 árvát pedig segítségben részesítettek. Az egyesület tavaly nem egészen hatvanötezer koronát adott ki. Tavaly kapták meg a Zámoryféle százezer koronás alapítványt s ezenfelül meg a bevételi fölsölegből harminczharmadfélezer koronát csatoltak az egyesület tőkéjéhez. Ezzel az egyesület vagyona 1,047.604 koronát tesz ki. Még megállapították a jövő évi költségvetést, a mely körülbelül ötvenezer korona és megválasztották a női és férfi választmányt. Nekünk is volna egy árva-

egyesületünk: ez a «Kolozsvári Szeretetház.» Vajjon, mikor erősödik meg annyira, hogy kerületünk árváit védő szárnyai alá vegye?

Merényleti kísérlet. Debreczenből azt írják, hogy Vedres Mihály rovott multu csavargó megjelent Kiss Áron ref. püspök lakásán és fenyegető hangon pénzt követelt. Négy koronát kapott is, de ezt a részeges ember keveselte és orditozva kijelentette, hogy megöli a püspököt. Végre rendőrt hívtak, a ki Vedrest letartóztatta. Lehet, hogy Vedres Mihály se hallgatta soha sem a Kis Aron püspök, se más pap prédikációit, mert ha hallgatta volna, nem vetemedik rablógyilkosságra!

A protestantismus Mexikóban. Egy mexikói prot. lelkész, ki most Európában utazik, érdekes előadásokat tart a mexikói prot. egyházzól. Protestantismus Mexikóban csak a köztársaság felállítása óta van és már többször kellett vérkeresztségen átesnie. A reszpublika felállítása után több mexikói ember Észak-Amerikából kért protestáns misszionáriusokat, de először sikertelenül, mert mindenki meg volt győződve a felől, hogy ebben a fanatikus pápista országban a biztos halálnak tenné ki magát. Végre azonban akadt egy elszánt misszionárius, aki elment Mexikóba és megkezdte működését A köztársaság elnöke, Benito Juarez, jóindulattal viseltetett az ügy iránt; hatósági védelemben részesítette a misszionáriust és egy nem használt pápista templomot bocsátot rendelkezésére. Működése nyomában rövid idő alatt egy nagy, csaknem ezer tagból álló gyülekezet alakult. Jött azonban a vérkeresztség, egy tizenegy évig tartott üldöztetés alakjában, ami azonban nem hogy elsöpörte volna a mexikói protestantismust, hanem inkább megerősítette, úgy hogy ma Mexikóban a protestánsok száma több, mint ötvenezer és vannak virágzó gyülekezetei, iskolái és mindenféle jótékony intézetei. Így hódít az evangéliumon álló protestantismus, mignem meggyőzi a világot!

Vegyes hírek.

Egy királyleány kalandja. Ugy történt, a mint a mesében meg van írva. A királyleány, Eduárd angol király legifjabb hajadon leánya, kinek arczképét lapunk 9. száma is hozta — megunt a zárt udvari életet és egyik udvarhölgyével ki kerékpározott London egyik szép sétáló kertjébe. Itt azonban nem volt szabad kerékpározni és a rendőr utját állotta. Mi a neve, kérdi a királyleánytól?

— Viktória! volt a rövid felelet.

— Micsoda Viktória és mi a foglalkozása?

A hercegnő kaczagva felelt:

— Eduárd angol király leánya vagyok!

A rendőr elhült és szégyenkezve elsompolygott, de Viktória utána kiáltott:

— Ne busuljon barátom és teljesitse más-kor is kötelességét.

As öreg honvédek új összeírása. Az országos 1848–49. honvédegylet elnöke, *Podmaniczky Frigyes* báró felhívására minden törvényhatóság területén újból összeírták a szabadságharcz dicső katonáit, s az új összeírás alapján részesítik segélyben, majd az arra rászorult, agg harcosokat. Az öreg honvédek száma, daczára a lepergett 52 esztendőnek, még ma is meghaladja a huszezret.

Végsettéljes tréfa. A feleségét akarta megtréfálni *Miklosán* Flóra zabálcsi parasztgazda, ki szomszédját arra kérte, mondaná meg a feleségének, hogy ő (*Miklosán*) felakasztotta magát az istállóban. A megrémült asszony az istállóba futva, ott látta függni férjét az új szűrben és a kalapban.

— A testhez ne nyulj, a mig Lippáról a csendőrök meg nem vizsgálták, oktatta a jó szomszéd a jajveszéklő asszonyt, kit erőszakosan a lakásba vezetett.

Éjfél után *Miklosán* lábujhegyen haladt be a lakásba és mélyen alvó felesége mellé akart huzódni. A felneszelt fiatal asszony férje láttára úgy megijedt, hogy a szó szoros értelmében meg-némult és már napok óta egy hang kiejtésére sem képes. Egy subájával és kalapjával felöltözött *fadarabot* akasztott fel *Miklosán* a rossz világítású istálló gerendájára. Valószínű azonban, hogy a rossz tréfaért a bíróságnál is lesz dolga *Miklosánnak*.

Idegenben. Csizmazia György hazánkfia ki-ment Amerikába szerencse próbálni. Édes anyjának most onnan egy szomorú levelet küldött. Azt írja, hogy nagy nyomoruságban vannak. Nem tudnak annyit keresni miből megéljenek, mert egy kiló liszt egy korona, egy kiló szalonna 2 korona. De még más baj is van, mert azon országban úgy elszaporodtak a férgek, hogy az embereket elevenen eszik meg. Mindenütt jó, de legjobb otthon Maradjunk mi csak idehaza!

A bur háborúról tartanak felolvasást, öszszeptazgatván az országokat De Wett bur commandáns és egy társa Közelebről Magyarországra is eljőnek s összejárják a nevezetesebb városokat. Érdkes felolvasásaikat bizonyára sokan fogják látogatni, az érdekességen kívül még azért is, mert a belépő-dijakból a tiszta jövedelmet a bur özvegyek felsegélésére fogják fordítani. Körülbelül Erdélyt is meglátogatják s majd akkor bővebben írunk róluk.

Spanyolországban tudvalevőleg fellázadt a nép a szerzetesek, különösen a jezsuiták elleu, megunva üzelmeiket. Sok zárda és szerzetes esett áldozatul a lázadásnak, mely az újabb tudósítások szerint lecsendesült. Ugyanis a liberális kormány belátta a nép felháborodásának jogos voltát s rendeletben megrendszabályozta a zárdákat és szerzeteseket. E rengelet folytán nagyon sok jezsuita hagyta ott Spanyolországot s vonul Ausztria és Lengyelország felé. Még esetleg minket is szerencsétlennek látogatásukkal. «Szabadíts meg Uram a gonosztól!»

Ő Felsége a király Gödöllőn tartózkodik s többször berándul a fővárosba kihallgatások tartására s z nevezetesebb dolgok megtekintésére. Ujabban a Ludovica akadémia új zászlójának fel-

szentelésén vett részt, a mi nevezetes esemény, mind az Akadémia honvédnövendékei csak most kaptak külön zászlót eddig a «közös»-ök zászlójára esküdtek fel.

Krüger életmódja Krüger a burok köztársasági elnöke most Amsterdamban tartózkodik s a mint az ottani újságok írják, minden reggel már hat órakor talpon van, mert a koránkelést már ifju korában megszokta. Reggelizés után pipára gyujt és egy óra hosszáig füstölgetve a bibliát olvassa, különben a pipájától soha sem válik meg s csak akkor teszi le, ha iszik, vagy eszik. Mikor a biblia olvasást elvégezte, felolvastatja a nagy számmal érkezett leveleket és táviratouat. A hirlapok közül csak azokat olvassa, melyek a burokkal foglalkoznak, különösen a francia lapokat, melyek erősen támndják az angolokat. Ha szép idő van rendszeren kikocsizik, mialatt a transvaali rendőrség gondoskodik biztonságáról. Egyébként teljesen úgy él, mint otthon. Transvaalban Korán fekszik, korán kell s szigorú élett rendet tart mindenben, a mi követésre méltó példa lehetne sokaknak, különösen a mi biblia buzgó olvasását illeti.

Régi gyászlevél. Bocskay István erdélyi fejedelem halálát ezzel a gyászlevéllel adták tudtul: «Aldja meg az szent Isten Kegyelmedet kívánsága szerint való sok jókkal. Elhittük, ez ideig lehetett Kegyelmednek értésére az, mi kegyelmes üdvözült Urunknak Fejedelmünknek, mindnyájunknak nagy keserűségére ez árnyék világból való kimulása, kinek tartozásunk szerint, utolsó tisztességére és böcsületes temetésére gondunk lévén, a miképpen ő Felsége testamantumába annak helyét Erdélyben, mint kedves hazájában, Gyulafejérvárott, ugymint az régi boldog emlékü fejedelmeknek temetkező helyökön rendelte, hogy legyen, szándékunk az, hogy az februáriusnak első napján innen Kassáról az ő Felsége böcsületes testével megindulunk Tudván azt, hogy Kegyelmed is az ő Felsége familiájának nem idegen, hanem ő Felségének vér szerint való atyafia, akarok Kegyelmednek is bizonyosan értésére adni, és megtalálni irotton feletti szeretettel: Kegyelmed ad diem 30 Januarii, ugymint igaz vér és atyafi az ő Felsége böcsületes teste mellé jüjjön be Kassára, a mikor az ő böcsületes testivel az ő Felsége házából a templomba kiindulván, harmadnapján ugyanon az templomból, ugymint februáriusnak első napján az utnak indulhassunk.

A hol nem volt akasztani való. Hontvármegyének 1811. kisasszonyhava 15-én Ipolyságon tartott közgyűlésének jegyzőkönyvében a következő passus olvasható: „Heldt József becsületbeli aljegyző felolvassa Rész Antal besztercei hóhér folyamodásnt. melyben nevezett hóhér mostani helyét elhagyni kívánván, magát ezen nemes vármegyének oly végből ajánlja, hogy annak kebelében hivatalát folytathassa. Határozat: Miután a nemes vármegyében jelenleg *nincs akasztani való férfiú*, az esedező hóhérra ezuttal semmi szükség nincs, azért kérése semmi módon sem teljesíthető. Felajánlása tehát csak egyszerűen tudomásul vétetik.”